

BÖLÜM 5

ADÖLESAN DÖNEMDE ÜREME SAĞLIĞI VE CİNSEL SAĞLIK

Feride ÇEVİK¹
Feyza AKTAŞ REYHAN²

GİRİŞ

Adölesan dönem, bireylerin biyolojik, psikolojik ve sosyal değişimlerin yoğun olarak yaşandığı, sağlıklı gelişimin temellerinin atıldığı kritik bir süreçtir. Bu dönemde edinilen davranışlar ve deneyimler, yalnızca mevcut sağlık durumunu değil, aynı zamanda yetişkinlik dönemini ve gelecek nesillerin sağlığını da etkileyebilir. Cinsel sağlık ve üreme sağlığı, adölesanların yaşam boyu sağlığının korunması ve geliştirilmesi açısından özellikle önemli bir alan olarak öne çıkmaktadır. Adölesanlar, bu dönemde merak, cinsel arzular ve riskli davranışlarla karşılaşabilir; güvensiz cinsel ilişki, istenmeyen gebelik, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, cinsel istismar ve şiddet gibi sorunlarla karşı karşıya kalabilirler (1). Bu riskler, yalnızca fiziksel sağlıklarını değil, psikososyal iyilik hallerini, eğitim ve sosyal yaşamlarını da olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle adölesanların cinsel sağlık ve üreme haklarının korunması; doğru ve kapsamlı bilgilendirme, erişilebilir sağlık hizmetleri ve multidisipliner destek mekanizmaları ile mümkün olmaktadır. Aile, okul, sağlık sistemi ve toplumun iş birliğiyle sunulan rehberlik ve sağlık hizmetleri, adölesanların güvenli kararlar almasını, riskleri azaltmasını ve yaşam boyu sağlıklı alışkanlıklar kazanmasını sağlamada hayati öneme sahiptir (2).

ADÖLESANLARIN CİNSEL SAĞLIK VE ÜREME SAĞLIĞI

Cinsel sağlık, “cinsellikle ilişkili enfeksiyonlar dâhil hastalıkların olmaması ve aynı zamanda fiziksel, duygusal, zihinsel ve sosyal anlamda da iyi olma hali” ola-

¹ Arş. Gör., Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, feride.cevik@ksbu.edu.tr , ORCID iD: 0000-0001-6799-7050

² Dr. Öğr. Üyesi, Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, feyza.aktasreyhan@ksbu.edu.tr , ORCID iD: 0000-0002-7927-2361

SONUÇ

Adölesan dönem, gençlerin hem kendilerini hem ailelerini, hem de gelecek nesilleri ve toplumu etkileyen kritik bir yaşam evresidir. Bu dönemde adölesan sağlığının ihmal edilmemesi büyük önem taşımaktadır. Donanımlı sağlık profesyonelleri tarafından yürütülen, adölesanlara özel, kaliteli ve ücretsiz hizmet birimlerinin kurulması gerekmektedir. Adölesanların medikal ve psikososyal açıdan düzenli takip ve değerlendirmelerinin yapılması, gençlerin ihtiyaçları doğrultusunda önceliklerin belirlenmesi ve etkin önleme ile müdahale stratejilerinin uygulanması, adölesan sağlığının korunması ve iyileştirilmesinde temel rol oynamaktadır. Özellikle cinsel sağlık ve üreme sağlığına yönelik kapsamlı eğitim, danışmanlık ve hizmetlerin sunulması, gençlerin bilinçli kararlar alabilmesi, istenmeyen gebelik, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar ve diğer üreme sağlığı sorunlarından korunabilmesi açısından hayati öneme sahiptir.

KAYNAKLAR

1. Uncu B, Doğan E, Duman R. (2023). Adölesan Döneminde Sık Görülen Sağlık Riskleri ve Sorunları. *Sakarya Üniversitesi Holistik Sağlık Dergisi*, 6(2):338-352.
2. Savaş, E., & Özcebe, H. (2023). Gençler, Üreme ve Cinsel Haklar: Okulların Önemi ve Öğretmenlerin Rolü. *Sağlık ve Toplum*, 33(1).
3. Starrs, A.M., Ezeh, A.C., Barker, G., Basu, A., Bertrand, J.T., Blum, R., et al. (2018). Accelerate progress-sexual and reproductive health and rights for all: report of the Guttmacher-Lancet Commission, *Lancet*, 391:2642-92.
4. Kabiru, C.W., Habib, H.H., Beckwith, S., Ajayi, A.I., Mukabana, S., Machoka, B.N., et al. (2024). Risk and protective factors for the sexual and reproductive health of young adolescents: Lessons learnt in the past decade and research priorities moving forward. *Journal of Adolescent Health*, 75(4):S20-S36.
5. International Professional Practices Framework (IPPF). <https://www.ippf.org/> Erişim Tarihi: 30.12.2024
6. Çıtak, G. (2021). Adölesanlarda üreme sağlığı sorunları ve eğitimin önemi. *Haliç Üniv Sağ Bil Der.*, 93-100. Doi: 10.48124/husagbilder.798730
7. Oğul, Z. (2021). Adölesan ve gençlerde cinsel sağlık üreme sağlığı: etkileyen faktörler ve sorunlar. *JOWHEN*, 7(2):149-165.
8. Ardahan, E. & Yıldırım Sarı, H. (2016). Adölesan evliliklerin sağlığa etkileri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 32(2):132-142.
9. TÜİK (2022). İstatistiklerle Kadın 2022. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=%C4%B0statistiklerle-Kad%C4%B1n-2022-49668&dil=1#:~:text=Evlenme%20istatistiklerine%20g%C3%B6re%20resmi%20olarak,3%20ya%C5%9F%20ile%20Tunceli%20oldu.> Erişim Tarihi: 18.11.2023
10. Liang, M., Simelane, S., Fillo, G.F., Chalasani, S., Wen, K. et al. (2019). The state of adolescent sexual and reproductive health, *Journal of Adolescent Health*, 65:3-15.
11. Anık, Y. & Ege, E. (2020). Erken evlilikler ve adölesan gebeliklerde hemşirelik yaklaşımı. Çelebioğlu A, editör. Adölesan Sağlığı ve Hemşirelik Yaklaşımları. 1. Baskı. Ankara: *Türkiye Klinikleri*, p.46-55.
12. World Health Organization. The maternal, newborn, child and adolescent health (MNCAH) data portal. Geneva: World Health Organization; 2021. Erişim Tarihi: 25.03.2024

13. World Health Organization. Adolescent Health. https://www.who.int/healthtopics/adolescent-health#tab=tab_1. Erişim Tarihi: 25.03.2024
14. Dilmen, S., Kocaöz, S., Kızılırmak, A. (2022). Adölesan gebelerin aile planlamasına yönelik tutumları ve kullandıkları kontraseptif yöntemler. *TJFMPC*, 16(1):16-24.
15. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA, 2018). Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/rapor/TNSA2018_ana_Rapor.pdf. Erişim Tarihi: 25.03.2024
16. TÜİK, 2022. Dünya Nüfus Günü. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dunya-Nufus-Gunu-2023-49688> Yayın tarihi: 06 Temmuz 2023. Erişim Tarihi: 25.03.2024
17. Zhihui L. et al. (2020). Contraceptive use in adolescent girls and adult women in low – and middle-income countries. *JAMA Netw Open*, 3(2):e1921437.
18. Kiani, M. A., Ghazanfarpour, M., & Saeidi, M. (2019). Adolescent pregnancy: a health challenge. *International Journal of Pediatrics*, 7:9749-9752.
19. Şanver, T.M. & Özvarış Ş.B. (2023). Adölesan dönemde riskli sağlık davranışları: ebeveyn, okul, akraların rolü. *Sted*, 32(4):321-327.
20. Centers for Disease Control and Prevention. (CDC, 2015). Sexually Transmitted Disease Surveillance 2015. Erişim 25.11.2023, www.cdc.gov/std/stats15/default.htm.
21. Bekmezci, E. & Meram, H.E. (2020). Adölesan cinselliği: Uluslararası ve ulusal durum. *Androl Bul*, 22:244–248. <https://doi.org/10.24898/tandro.2020.35492>
22. Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. chrome-extension://efaidnbmnnnibpajpcglclefindmkaj/https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/bulasici-hastaliklar-ve-erken-uyari-db/Dokumanlar/Istatistikler/Ek_HIV-AIDS_Istatistikleri.pdf Erişim Tarihi: 06.09.2025
23. Toprak, D. & Özceylan, G. (2020). Adölesan üreme sağlığına genel bakış-sık karşılaşılan sorunlar. Artıran İğde FA, editör. Birinci Basamakta Cinsel Sağlık/Üreme Sağlığına Yaklaşım. 1. Baskı. Ankara: *Türkiye Klinikleri*, p.49-54.
24. Woog, V. et al. (2015). Adolescent Women's Need for and Use of Sexual and Reproductive Health Services in Developing Countries, New York: Guttmacher Institute, www.guttmacher.org/pubs/Adolescent-SRHS-Need-Developing-Countries.pdf
25. Raj, S.S., Manthri, S. & Sahoo, P.K. (2015). Emergency referral transport for maternal complication: lessons from the community based maternal death audits in Unnao district, Uttar Pradesh, India, *International Journal of Health Policy and Management*, 4(2):99-106.
26. Büyüksoy, G.D. & Ahi, S. (2023). Adölesanların menstrüasyon döneminde karşılanmamış sağlık hizmeti gereksinimleri ve ilişkili faktörler. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 6(3):568-577. DOI:10.38108/ouhcd.1218288
27. Yılmaz, Y. & Kahraman, S. (2019). Şanlıurfa'da adölesan dönemde kızların genital bölge ve hijyeni ile ilgili bilgi, uygulamaları ve etkileyen faktörler. *International Journal of Human Sciences*, 16(3):823-832.
28. Yasatekin, T. (2025). Kadın sağlığı ve dijital dönüşüm: dijital sağlık okuryazarlığı. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 11(2):59-68.
29. Koletić, G. (2017). Longitudinal associations between the use of sexually explicit material and adolescents' attitudes and behaviors: A narrative review of studies. *Journal of Adolescence*, 57:119-133.
30. TÜİK, 2024. Türkiye'de İstatistiklerle Kadın. chrome-extension://efaidnbmnnnibpajpcglclefindmkaj/https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/istatistiklerle_kad%C4%B1n2024.pdf Erişim Tarihi: 06.09.2025
31. TÜİK 2022, Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri. chrome-extension://efaidnbmnnnibpajpcglclefindmkaj/https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/toplumsal_cinsiyet_istatistikleri.pdf Erişim Tarihi: 06.09.2025
32. Janighorban, M., Boroumandfar, Z., Pourkazemi, R., & Mostafavi, F. (2022). Barriers to vulnerable adolescent girls' access to sexual and reproductive health. *BMC public health*, 22(1), 2212.

33. Brandt, C. M., Shire, M. A., Wilson, G., & Ito, K. (2022). Addressing organizational barriers to adolescent access to high-quality, low-cost, confidential sexual and reproductive health services in a community health center. *Health promotion practice, 23*(3), 361-366.
34. Dargahi, S., Rezaei Sharif, A., Khodadadi Sangdeh, J., Nazari, M., Bakhtiari, Z. (2018). Comparing parental monitoring, affiliation with delinquent peers, and high-risk behaviors in single-parent and two-parent male adolescents. *Journal of Research and Health, 8*(5):411-7.
35. Özcebe H. (2017). Birinci Basamak Sağlık Çalışanları İin Ergen Sağlığına ve Sorunlarına Yaklaşım Cep Kitabı. T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu. Ankara.
36. Dogonchi, M., Mohammadzadeh, F., & Moshki, M. (2022). Investigating the relationship between health locus of control and health behaviors: A systematic review. *The Open Public Health Journal, 15*(1).